

Μοναστικά προσφυγικά ρεύματα μεταξύ Αγ. Όρους και Μ. Ασίας (α΄ μέρος)

[Ορθοδοξία](#) / [Εκκλησιαστική Ιστορία](#)

[Γεωργία Χριστοδούλου-Τερζή](#)

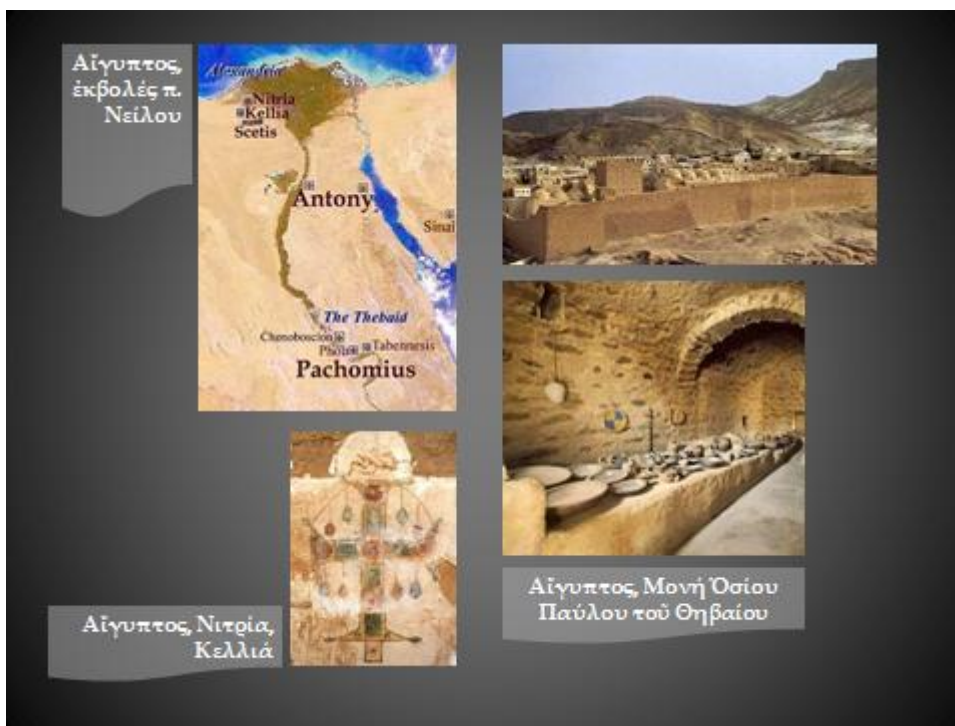

Ο Σεπτέμβριος θα μπορούσε να λογίζεται ο μήνας της φυγής. Αποδημίες, μεταναστεύσεις, «κινητικότητα» σύμφωνα με τη νέα ορολογία, αλλά και προσφυγιά. Φέτος ειδικά κλείνουμε πια ενενήντα χρόνια από τη Συνθήκη της Λωζάννης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, (αντί επιλόγου άραγε;) της γενοκτονίας του Μικρασιατικού Ελληνισμού της σχεδιασθείσης από τα σύγχρονα διεθνή και εντόπια καθεστώτα.

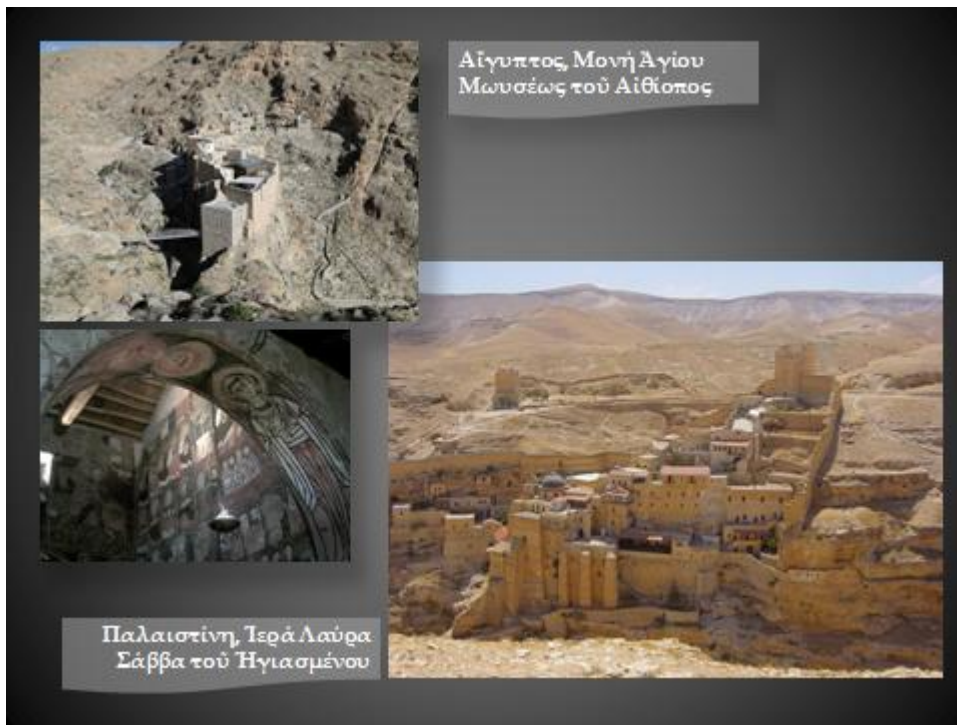
Το παρόν άρθρο δεν θα ασχοληθεί με το ήδη εδώ και καιρό συζητούμενο θέμα της ελληνικής γενοκτονίας από το κεμαλικό καθεστώς. Θα ασχοληθεί συνοπτικά με ένα ειδικότερο θέμα ιστορικού περιεχομένου, το θέμα της μοναστικής προσφυγιάς από την αρχή της εμφάνισής της στην ιστορία της ορθοδόξου Ανατολής.

Η ιστορία της μοναστικής προσφυγιάς είναι στενά συνδεδεμένη με τη γενικότερη ιστορία της ελληνορθοδοξίας στην Ανατολή και ακολουθεί ως επωδός μεγάλα ιστορικά και κυρίως αιματηρά γεγονότα που τη σηματοδεύουν. Με την ίδρυση της λαύρας της Ραϊθώ (δ' αι. μ.Χ.) στο νότιο Σινά οι μοναχοί της σφαγιάζονται από

τους Αιθίοπες Βλεμμύες (373 μ.Χ.). Τρεις αιώνες μετά την ίδρυση των μεγάλων μοναστικών κέντρων της Αιγύπτου, του Σινά και της Παλαιστίνης (γ' αι. μ.Χ.), από τον ζ' μ.Χ. αι. δηλαδή, οι επιδρομές των Αράβων, των Βλεμμύων και των Σαρακηνών προέκλεσαν διωγμούς, δηώσεις και σφαγές στους ορθοδόξους πληθυσμούς των περιοχών αυτών. Οι δυσारेστημένοι από την βυζαντινή αυτοκρατορική φορολογική πολιτική, καθώς και από τις αποφάσεις της Δ' Οικουμενικής Συνόδου της Χαλκηδόνος Κόπτες Χριστιανοί, προσκείμενοι στον μονοφυσιτισμό, στην πλειοψηφία τους υποτάχθηκαν εθελουσίως στους Άραβες του ισλάμ, τους οποίους θεώρησαν ως ελευθερωτές. Ένα άγνωστο, μεγάλο όμως ποσοστό των εναπομεινάντων ορθοδόξων σφαγιάσθηκε, μεταξύ αυτών δε και μέγα μέρος μοναχών και μοναζουσών οι οποίοι είχαν κυριολεκτικά μετατρέψει μέχρι αυτήν την εποχή τις αιγυπτιακές, σιναϊτικές και παλαιστινιακές ερήμους σε μοναστικές πολιτείες.

1. Αίγυπτος

2. Αίγυπτος & Παλαιστίνη

Έτσι τα πρώτα εναπομείναντα μοναστικά προσφυγικά ρεύματα διαπεραιώνονται από την Αίγυπτο, το Σινά και την Παλαιστίνη προς τις ακτές της ελεύθερης βυζαντινής Μικρασίας, των νήσων του Αιγαίου και του Αγίου Όρους. Κάποιες φορές οι ενδιάμεσοι σταθμοί ήταν η Κύπρος η και η Κωνσταντινούπολις. Στον Άθω ζούσαν ήδη ερημίτες μοναχοί από τον 8^ο αι. ενώ μετά τους διωγμούς των Αράβων, επανδρώνονται εκεί τα πρώτα μικρά, φτωχικά μοναστήρια, κατά τα πρότυπα του αυστηρού αιγυπτιακού μοναχισμού. Είναι η εποχή του βασιλέως Ηρακλείου (610-641) και των μεγάλων πολέμων του κατά των Περσών του Χοσρόου Β . Στην περίοδο αυτή ανάγεται η ίδρυση ορισμένων γνωστών αλλά και αγνώστων μικρασιατικών μοναστικών κέντρων.

3. Ο Αυτοκράτορας Ηράκλειος

Το όρος Λάτρος η Λάτμος της Καρίας επανδρώνεται από τους εκ Σινά και Ραϊθώ επιζήσαντες πρόσφυγες μοναχούς. Σημειώνουμε δε την ομοιότητα του σιναϊτικού τοπίου με αυτό του Λάτρου, ένα στοιχείο που επαναλαμβάνεται πολλές φορές κατά τις ομαδικές μεταναστεύσεις στην ευρύτερη ιστορία του μικρασιατικού Ελληνισμού (π.χ. ομοιότητα του τοπίου των Καππαδοκικών Φαράσων με το αντίστοιχο της Κόνιτσας της Ηπείρου, των παρακτίων περιοχών της Προποντίδας με τα παραθαλάσσια προσφυγοχώρια της Χαλκιδικής όπως της Νέας Καλλικράτειας, του Νέου Μαρμαρά κ.λπ.).

4. Σινά & Λάτρος

Αυτήν την ίδια εποχή εντοπίζεται η ίδρυση μοναστικής κοινότητας, σκήτης ή ίσως λαύρας προς τιμήν του Οσίου Χαρίτωνος του Ομολογητού του εξ Ικονίου καταγομένου στο δυτικό προάστιο του Ικονίου, από μοναχούς προερχομένους εκ των Παλαιστινιακών ερήμων Φαράν και Σουκά, πνευματικούς απογόνους του Οσίου. Η μοναστική αυτή συσσωμάτωση, η οποία εκτίσθη γύρω από τον γνωστό σήμερα ναό του Αρχαγγέλου Μιχαήλ (326 μ.Χ., *τουρκ.* Ayalena kilisesi = εκκλησία της Αγίας Ελένης, εθεμελιώθη από την βασιλομήτορα καθ' οδόν της προς Ιεροσόλυμα), περιλαμβάνει πλην του ναού που σώζεται σήμερα σε άριστη κατάσταση, την λαξευτή μονή του Οσίου Χαρίτωνος με καθολικό προς τιμήν της Παναγίας Σπηλαιωτίσσης, καθώς πλήθος λαξευτών κελλιών στη γύρω βραχώδη περιοχή.

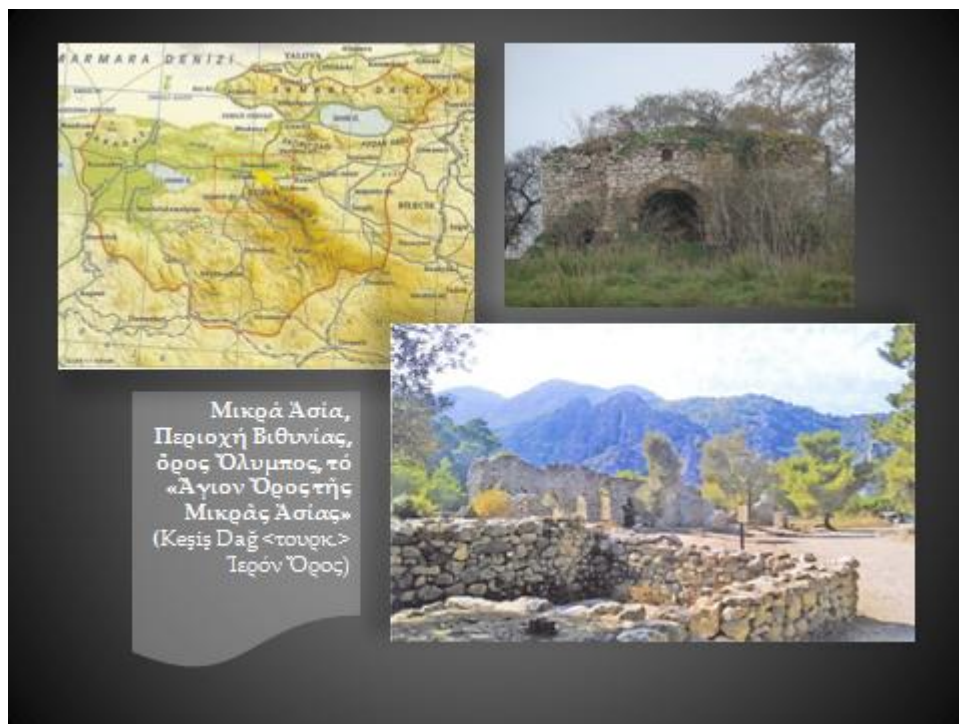

5. Θρησκευτικά κέντρα στη Σίλλη Ικονίου

Αυτά τα προσφυγικά ρεύματα της Αιγύπτου και της Συρο-Παλαιστίνης, ως φορείς του παλαιού απλού και αυστηρού μοναστικού τυπικού και του πλούτου των διδαχών των μεγάλων πατέρων της ερήμου (Αντωνίου, Ιωάννου Κλίμακος, Ευθυμίου, Σάββα, Βαρσανουφίου και πλήθους άλλων), ωφέλησαν και αναζωογόνησαν τον μικρασιατικό μοναχισμό, τόσο των αστικών κέντρων (Κωνσταντινούπολη) όσο και της υπαίθρου, ο οποίος πλέον αποτελεί ένα θαυμάσιο κράμα ερημικής αυστηρότητας και κοινοβιακής αλληλεγγύης, βρίσκεται δε σε πλήρη άνθιση με τις μεγάλες του μοναστικές πολιτείες και έχει να επιδείξει μεγάλη χορεία αγίων ανδρών.

Οι πιο γνωστές από τις πολιτείες αυτές στην μικρασιατική ύπαιθρο, πλην του Πόντου και της Καππαδοκίας, είναι του Ολύμπου της Βιθυνίας, του επονομαζομένου «Αγίου Όρους της Μικρασίας», τουρκιστί *Keşis Dağ* (Ιερού Όρους), γύρω από την Προύσσα (6), του όρους Λάτρος η Λάτμος στην περιοχή της Καρίας (7) στα δυτικά παράλια, στο ύψος της Σάμου. Εδώ μόνασε ο Όσιος Χριστόδουλος ο Λατρηνός ο εν Πάτμω (ια' αι.) καθώς και ο όσιος Παύλος ο Νέος ο ασκητής και ιδρυτής της Μονής του Στύλου (ι' αι.). Ονομαστό είναι επίσης το μοναστικό κέντρο του Γαλησίου όρους, λίγο βορειότερα της Εφέσου, με τον Όσιο Λάζαρο τον Γαλησιώτη, τους Οσίους Μελέτιο και Γαλακτίωνα (τους ανθενωτικούς Γαλησιώτας). Για την ίδρυση των λαξευτών της Καππαδοκίας οι γνώσεις μας είναι πενιχρές, αλλά οι πιθανότητες να επανδρώθηκαν κατά την εποχή αυτή είναι μεγάλες.

6. Όλυμπος Βιθυνίας

7. Καρία

[Συνεχίζεται]

Ενδεικτικές Πηγές

Αμάντου, Κ., *Ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας*, βιβ/λείον Ν. Σιδέρη, εν Αθήναις, 1919, ανατ. 2005

Ο Μέγας Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τ. 1-12, (επιμ.) Ματθαίου

(Οινόης) Λαγγή, Αθήναι 1955

Menthon Bern., Τα μοναστήρια και οι άγιοι του Ολύμπου της Βιθυνίας
, μτφ. Ν. Βασιλοπούλου, Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1980

Νικοδήμου (ιερομ.) Μπαρούση, Ο Μοναχισμός της Μικράς Ασίας, εκδ. Τήνος, Αθήνα
1988 με βιβλιογραφία

Ραγιά, Ε., Λάτρος. Ένα άγνωστο μοναστικό κέντρο στη δυτική Μικρά Ασία
, Σταμούλης, Αθήνα 2008

Σαλκιτζόγλου, Τ., Η Σύλλη του Ικονίου, ΙΜΕ, Αθήνα 2005

Σαλκιτζόγλου, Τ., «Η μονή του Αγίου Χαρίτωνος στη Σύλλη του Ικονίου», ΔΚΜΣ
16 (2009) 119-164, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αθήνα

Χριστοφιλοπούλου, Αικ., Βυζαντινή Ιστορία, τ. Α'-Γ', Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 1996

Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, Κ.Μ.Σ., Αθήνα

Φωτογραφικό Αρχείο Παναγιώτη και Γεωργίας Τερζή

<http://www.touregypt.net/featurestories/stpaul.htm>

<http://www.sinaimonastery.com/index.php?lid=1>

<http://www.ime.gr/chronos/gr/index.html>

<https://www.pemptousia.gr>

<http://bit.ly/1g0FvZ6>